

Літня педагогічна практика як засіб підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями (50-70-ті рр. ХХ ст.)

Рядинська І.А., Санжаров В.А.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Анотація:

Систематизовано теоретичні питання підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних закладах України. Узагальнено досвід практичної підготовки учителів позаурочної фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи з учнями. Показано напрями роботи з учнями під час проведення літньої практики в піонерських таборах. У таборі студенти проводили комплекси ранкової гімнастики з музичним супроводом, рухливі ігри, народні і сучасні танці, заняття у спортивних секціях.

Рядинская И.А., Санжаров В.А. Летняя педагогическая практика как средство подготовки будущих учителей физической культуры к физкультурно-оздоровительной работе с учениками (50-70-е гг. XX ст.). Систематизированы теоретические вопросы подготовки будущих учителей физической культуры в высших педагогических заведениях Украины. Обобщен опыт практической подготовки учителей для внеурочной физкультурно-оздоровительной и спортивно-массовой работы с учениками. Показаны направления работы с учениками во время проведения практики в пионерских лагерях в летнее время. В лагере студенты проводили комплексы утренней гимнастики с музыкальным сопровождением, подвижные игры, народные и современные танцы, занятия в спортивных секциях.

Ryadinskaya I.A., Sanzharov V.A. Summer teaching practice as a means of training future teachers of physical culture to health-improving work with pupils (50-70-ies of XX century). The theoretical questions of preparation of future teachers of physical culture are systematized in higher pedagogical establishments of Ukraine. Experience of practical preparation of teachers is generalized for extracurricular to athletic-health-improvement and sporting mass work with students. Work assignments are rotated with students during the leadthrough of practice in pioneer camps in daylight saving time. In a camp students conducted the complexes of morning gymnastics with musical accompaniment, mobile games, folk and modern dances, employments in sporting section.

Ключові слова:

студент, педагогічна практика, фізична культура, позакласна робота.

студент, педагогическая практика, физическая культура, внеклассная работа.

student, pedagogical practice, physical culture, extracurricular work.

Вступ.

Орієнтація вищої педагогічної освіти України на досягнення відповідності стандартам європейської системи освіти вимагає пошуків оновлення змісту форм і методів підготовки майбутніх учителів, у тому числі й у галузі фізичної культури і спорту. Протягом останніх років прогресує негативна тенденція, яка характеризує погіршення здоров'я і фізичної підготовленості молоді. Практика підтверджує той факт, що понад половини учнів загальноосвітніх навчальних закладів мають незадовільну або досить низьку фізичну підготовку. Уряд України, зважаючи на актуальність проблеми збереження та зміцнення здоров'я підростаючого покоління, вже зробив певні кроки щодо її вирішення засобами фізичного виховання, яке має за мету: сформувати в учнів стійку мотивацію до бережливого ставлення до свого здоров'я; до досягнення високого рівня фізичної підготовленості; розвитку фізичних і психічних якостей; творчого використання засобів фізичної культури в організації здорового способу життя.

Одним з вагомих напрямів вирішення проблеми збереження й зміцнення здоров'я підростаючого покоління є вдумливе осмислення надбань минулого, об'єктивна оцінка історичних реалій, вивчення теоретичних ідей та досвіду у галузі підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Звернення до другої половини ХХ століття детерміноване суттєвими здобутками у творчому підході до підготовки цих учителів до позаурочної роботи з учнями.

Окремі аспекти підготовки студентів факультетів фізичної культури до позакласної та позашкільної

спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями під час педагогічної практики висвітлювалися в кандидатському дослідженні Ю. Янсона [7].

Ці питання також аналізувалися у статтях українських і російських фахівців А.І. Бобкіна [2], О.В. Ігнат'єва [3], А.І. Масюка [4], К.Г. Некрасова і В.В. Четет [5], Б.А. Сироткіної [6] та ін.

У статтях дослідники висвітлювали власний досвід організації та проведення позакласної й позашкільної роботи з фізичного виховання в ході педагогічної практики зі студентами факультетів фізичного виховання, аналізували її структуру та зміст, дали практичні рекомендації щодо її покращення.

Робота виконана згідно з планом НДР Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета статті - систематизувати теоретичні питання й узагальнити досвід практичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних закладах України до позаурочної фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи з учнями під час проведення літньої практики в піонерських таборах (50-70-ті рр. ХХ ст.).

Результати дослідження.

Найбільш впливовою для набуття навичок організації фізкультурно-оздоровчої роботи майбутніх учителів фізичної культури у 50-70-ті рр. була літня практика в піонерських таборах. Особливістю цієї практики була необхідність перебувати зі школярами з ранку до вечора, проводячи на протязі дня різні за змістом та формою фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи.

Завданням такої форми роботи було зміцнення здоров'я дітей через багатогранні можливості фізкультурно-оздоровчої роботи; прищеплення любові та потреби до занять фізичними вправами у повсякденному житті; ознайомлення через засоби туризму з навколишнім середовищем та практичними навичками поведінки у природних умовах, залучення до занять у спортивних секціях тощо.

Знання, вміння та навички щодо особливостей організації фізкультурно-оздоровчої роботи у піонерському таборі, майбутні учителі отримували на практичних заняттях з курсу педагогіки, психології, ТМФВ, спортивно-педагогічних дисциплін та під час навчальних занять на спортивно-табірних зборах, де студенти самі навчалися у схожих природних умовах, які могли бути зразком для організації фізкультурної оздоровчої роботи з дітьми. Поряд з цим, як завершальний етап підготовки студентів до роботи у піонерських таборах для студентів факультетів фізичного виховання проводився інструктивний навчально-методичний збір.

Згідно архівних даних, вдосконалення змісту літньої педагогічної практики було предметом обговорення кафедрами, які відповідали за організацію цієї практики. Так, викладачі кафедри педагогіки Харківського державного педагогічного інституту ім. Г.С.Сковороди, визначали, що практиканти відчують труднощі при організації дитячого колективу, мають недостатні знання та вміння щодо залучення дітей до занять цікавими й захоплюючими справами; підкреслювали, що студенти-практиканти не мають належного досвіду у проведенні рухливих ігор, в організації художньої самодіяльності, не вміють організувати масові танці та пісні тощо, що вказує на недостатню підготовку значної кількості студентів для самостійної роботи в піонерських таборах.

Для покращення підготовки студентів до цього виду педагогічної практики, кафедра педагогіки, за архівними даними, брала участь у розробці плану-семінару, який був організований для студентів, направлених у табори; складенні схеми звітів та форми щоденників, які мали вести практиканти; проведенні інструктажу співробітниками кафедри, відповідальними за літню практику.

Як показало дослідження, з метою покращення загальнопедагогічної і методичної підготовки студентів, зокрема з позакласної виховної роботи з фізичної культури, на початку 70-х рр., у Харківському державному педагогічному інституті ім. Г.С.Сковороди було запропоновано нестандартну організацію навчальних зборів. Перед початком роботи у літніх таборах студенти виїжджали на три дні у піонерський табір «Ромашка» для проведення зборів на місці майбутньої практики, де були організовані методичні заняття з усіх необхідних видів діяльності. Така форма організації наближала до умов майбутнього перебування та роботи у піонерському таборі. Режим перебування на цих зборах був максимально наближений до реально розпорядку при відпочинку школярів у літньому таборі, а саме: початок робочого дня з ранкової гігієнічної гімнастики, сніданок, заняття за програмою,

обід, фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи, вечера, розважальні вечори, сон.

Особливістю таких зборів було розподілення видів роботи таким чином: один день відводився на вивчення питань організації фізкультурно-спортивної роботи, де студенти вивчали комплекси ранкової гімнастики з музичним супроводом, рухливі ігри для дітей різного віку, народні і сучасні танці, складені викладачами кафедри музично-ритмічного виховання, положення і програма змагань «Веселі стартини»; один день присвячувався туристському походу, який відбувався з ранку і до вечора і включав у себе проведення розважальних годин, окрім готування їжі, розпалення вогнища, та підготовки концерту самодіяльності; один день – методичний зі специфікою професійної діяльності. Закінчувався такий інструктивний збір проведенням змагань між факультетами, з обов'язковим включенням КВК, представленням своєї святкової програми (специфічної для кожної спеціальності) та святковим посвяченням у вожаті.

Згідно пропозиції викладачів кафедри педагогіки Луганського педагогічного інституту та архівних даних, важливим було проведення підготовки майбутніх учителів до роботи у піонерському таборі згідно складеної програми, в якій передбачалось, окрім загальних заходів, різні форми фізкультурно-оздоровчої роботи: ранкова гігієнічна гімнастика, рухливі ігри, спортивні ігри, заняття спеціальною фізичною підготовкою, а також проведення конкурсу. Завершенням підготовки пропонувався конкурс на кращий зошит вожатого, який мав бути методичним посібником для використання під час роботи з дітьми у піонерському таборі.

Корисний досвід підготовки студентів до педагогічної практики в таборах було накопичено у 70-х рр. на факультеті фізичної культури Миколаївського педагогічного інституту. Підготовка студентів до літньої піонерської практики у цьому закладі, як правило, складалася з 3-х етапів: підготовчого, основного і заключного. Кожен з них мав конкретні напрями, форми і методи роботи.

Головними напрямками підготовчого етапу були: виявлення ступені готовності студентів до літньої практики, залучення студентських груп до роботи комсомольських педагогічних загонів, згуртування педагогічних загонів в працездатні колективи дружини вожатих, виховання ініціативного активу, забезпечення динаміки психічних станів, які служили формуванню рис особистості студента-вожатого.

Другий етап проведення навчально-методичного збору був основним. До його провідних напрямів відносилися: створення у студентів наочного уявлення про систему роботи в таборі, формування вмінь створювати педагогічно доцільні стосунки між вихователями, вожатими і школярами (учнями), між членами педагогічного колективу піонерського табору з метою створення згуртованого дружнього колективу.

Запровадження цих напрямів здійснювалося через ознайомлення студентів на спеціальних заняттях з більш докладним змістом роботи в піонерському таборі. Студенти ознайомлювалися з організацією роботи в таборах, традиціями таборів, проведенням змагань

у таборі, з особливостями роботи з жовтентами, піонерами, з педагогічно занедбаними учнями. На таких підготовчих до практики заняттях вивчалися спортивні ігри, піонерські, комсомольські, похідні і спортивні пісні. Студенти також навчалися методиці проведення екскурсій до водоймищ, лісу, степу, складання гербарію, ознайомлювалися з тваринами і птахами свого краю, слухали лекції про туристсько-краєзнавчу роботу, історичне минуле таборів. Для майбутніх вожатих на кафедрі педагогіки було створено методичний кабінет, у якому студенти могли ознайомитися з піонерською літературою, великою кількістю методичних розробок, рефератами вожатих студентів минулих років на різні теми табірної життя, планами-сітками загонів на зміну, тематичними путівками для загонів різного віку, звітами студентів про літню практику.

На завершальному етапі оцінювалась готовність студентів до роботи у піонерському таборі.

Допоміжним методичним матеріалом можна вважати звітну документацію, яку студенти мали здавати по закінченні табірної педагогічної практики. Збір та оформлення її вимагало попередньої підготовки документів планування, положень, змагань, комплексів ранкової гімнастики, конспектів з проведення рухливого часу тощо. Такі матеріали можна було використовувати у роботі майбутніх учителів фізичної культури.

Прикладом може бути пропозиція групи викладачів кафедр педагогіки різних вищих навчальних закладів, які підготували навчальний посібник з педагогічної практики, що включав у себе: заходи з фізичної культури і спорту у загальнотабірному плані роботи; календарний план роботи з фізичного виховання на кожен день; положення про змагання; підсумкові матеріали про проведення заходів у вигляді протоколів або коротких записів виконання плану; протоколи змагань з комплексу ГПО; списки дітей підготовчої та спеціальної медичної груп; маршрутні листи або книжки, які підтверджують проведення походів та екскурсій; списки дітей, які навчилися плавати в кожній зміні [1].

Висновки.

Таким чином, літня педагогічна практика у піонерських таборах була невід'ємною частиною педагогічної практики студентів факультетів фізичного виховання вищих педагогічних закладів України у 50-70-ті рр. Під час проходження такої практики студенти набували вміння і навичок організації фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями, вони проводили комплекси ранкової гімнастики з музичним супроводом, рухливі ігри для дітей різного віку, народні і сучасні танці, заняття у спортивних секціях, вечори КВК тощо. Стан організації вільного часу (дозвілля) дітей та підлітків викликає занепокоєність фахівців фізичної культури і спорту. Одним із засобів покращення організації дозвілля дітей може бути використання рухливих ігор і забав у позаурочний час та готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації цієї роботи.

Подальші дослідження передбачається провести в напрямку вивчення інших проблем підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями.

Література:

1. Балбенко С.Ю. Педагогическая практика в школе: учебное пособие / Балбенко С.Ю., Васин Ю.Г., Медведев В.Ф., Мірошніченко В.И. – К.: Вища школа, 1990. – 136 с.
2. Бобкин А.И. Научные основы совершенствования программы и методики педагогической практики / А.И. Бобкин // Совершенствование процесса обучения будущих учителей физического воспитания. – Пермь: ПГПИ. – 1980. – С. 83-97.
3. Ігнат'єв О.В. Формування педагогічних умінь та навичок в процесі педагогічної практики студентів факультету фізичного виховання / О.В. Ігнат'єв // XXI наукова конференція, присвячена підсумкам науково-дослідної роботи інституту за 1965 р. (секція фізичного виховання). – Харків: ХДПІ ім. Г.С. Сковороди. – 1966. – С. 7-9.
4. Масюк А.И. Педагогическая подготовка студентов факультетов физического воспитания / А.И. Масюк // Теория и практика физической культуры. – 1960. - №3. – С. 173-176.
5. Некрасов К.Г. Некоторые вопросы организации и руководства воспитательной деятельностью студентов на педагогической практике в школе / К.Г. Некрасов, В.В. Чечет // Теория и практика физической культуры. – 1978. - №11. – С. 47-48.
6. Сироткина Б.А. Учить студентов-практикантов работать творчески / Б.А. Сироткина // Физическая культура в школе. – 1961. - № 1. – С.18-21.
7. Янсон Ю.А. Педагогическая практика в школе по физическому воспитанию (Исследование содержания профессионально-педагогической подготовки студентов-практикантов факультетов физического воспитания педагогических институтов): автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки» / Ю.А. Янсон. – М., 1964. – 20 с.

Надійшла до редакції 09.11.2009р.
Рядинська Ірина Анатоліївна.
Санжаров Вадим Анатолійович
sport2005@bk.ru